

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 114, Mart 2021, s. 356-369

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49239>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

5.02.2021

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date

28.03.2021

Öğr. Gör. Mevlüt ELLİALTI

Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
mevlutpau@gmail.com

Doç. Dr. Zekerya BATUR

Uşak Üniversitesi
zekerya.batur@usak.edu.tr

AKADEMİK DİNLEME ÖZ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI¹

Öz

Ülkemizdeki üniversitelerde uluslararası öğrenci varlığının artması ile yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde akademik dil öğretimi çalışmaları önem kazanmıştır. Bu çalışma ile Aryadoust, Goh ve Lee (2012) tarafından yapılandırılan ve orijinal adı “The Academic Listening Self-rating Questionnaire” olan “Akademik Dinleme Öz Derecelendirme Ölçeği (ADÖDÖ)”nin Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Çalışma grubunu, Türkiye’de 33 farklı devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan 247 uluslararası üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Yazardan gerekli izinler alındıktan sonra ölçeğin Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Pilot uygulama ile dil geçerliliği test edilmiştir ($r = .897$; $p < .001$). Ölçeğin geçerlik, güvenilirlik çalışmaları için AFA ile DFA ve cronbach alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır. Yapılan AFA sonucunda altı alt boyutun madde korelasyonlarının 0.30’un üzerinde olduğu saptanmış, toplam varyansın %55,695’ini açıkladığı görülmüştür. AFA’ya ilişkin modelin doğrulanması için DFA yapılmıştır. Yapılan DFA sonucunda ölçeğin ki-

¹ Bu çalışma, Mevlüt ELLİALTI tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nde Doç. Dr. Zekerya BATUR danışmanlığında yürütülen “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Akademik Dinleme Becerisinin Geliştirilmesi” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

kare istatistiğinin serbestlik derecelerine oranı (χ^2/sd) 1,45 ($\chi^2=994,22$ $sd=684$); kök ortalama kare yaklaşım hatası (RMSEA) 0,042; karşılaştırmalı uyum indeks (CFI) değeri ise 0,98 olarak bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Akademik dinleme, Yabancı dil olarak Türkçe, Ölçek uyarlama, Öz değerlendirme

ADAPTATION OF THE ACADEMIC LISTENING SELF-RATING QUESTIONNAIRE: A STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

Abstract

Teaching Turkish as a second / foreign language is increasing in value as the number of the international students rising up. This study aims to adapt “The Academic Listening Self-rating Questionnaire” which was constructed by Aryadoust, Goh and Lee (2012), into Turkish language. The working group is composed of 247 international university students from 33 different state universities in Turkey. After getting the required permission from the researcher, the scale was translated into Turkish. With the pilot implementation the language validity was tested ($r= .897$; $p<.001$). Exploratory Factor Analysis (EFA), Confirmatory factor analysis (CFA) and internal consistency coefficients were examined for validity and reliability of the scale. As the result of EFA, the correlation of the items under six factors were found over 0.30 and 55,695 % of the total variance was explained. CFA was conducted to confirm the model for EFA. According to the DFA results χ^2/sd (1,45) , RMSEA(0,042); (CFI) 0,98 values were found to be valid.

Keywords: Academic listening, Turkish as a foreign language, Scale adaptation, Self assessment

GİRİŞ

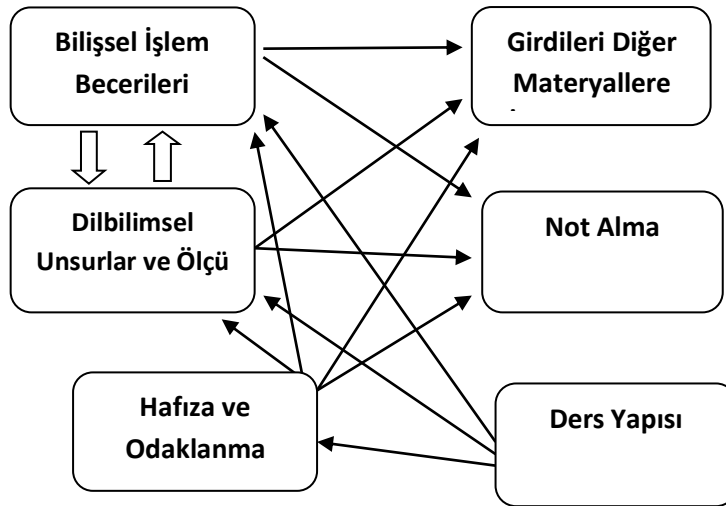
Dinleme, insanın doğum öncesinden başlayan ve tecrübe ettiği ilk dil becerisi olmasına rağmen alan yazında “ihmal edilmiş” (Çifci, 2001; Vandergrift, 2002; Özbay, 2010; Aytaç, 2011; Melanlıoğlu, 2012; Sevim ve İşcan, 2012; Doğan, 2013, Field, 2013; Kardaş ve Harre, 2015) ve unutulmuş (Anderson, 1949; akt. Tabak, 2013) bir dil becerisi olarak adlandırılmaktadır. Türkçe eğitimi ve yabancı dil öğretimi alan yazını incelendiğinde dinleme becerisinin üzerinde en az araştırma yapılan temel dil becerisi olduğu görülmektedir (Kline, 1996; Nunan, 1997; Tabak, 2013, Field, 2013). İnsanların her gün iletişim için ayırdıkları zamanın, %9’unda yazdıkları, %16’sında okudukları, %30’unda konuştukları ve %45’inde ise dinledikleri (Ailes, 1996 aktaran Yıldız vd., 2013, s. 189) düşünüldüğünde bu alanda daha derinlemesine araştırmalar yapılmasının gerekliliği görülmektedir.

1970’lere kadar dil becerisi olarak görülmeyen dinlemenin herhangi bir öğretim olmadan kazanılabileceği düşüncesi bu beceri üzerinde araştırmaların yetersiz kalmasına neden olmuştur (Gilman ve Moody, 1984, akt. Flowerdew ve Miller, 2014, s.91). Dinlemenin sadece duymak olmadığı; karmaşık, aktif ve çok boyutlu bir süreç olduğu gerçeği, bu alanda daha çok çalışma yapılmasını öğütlemektedir (Flowerdew, 1994; Rost, 2000; Buck, 2001; Epçayan, 2013).

Akademik dinleme, akademik içerikle konuşulan dilin işleme tabi tutulmasıdır (Flowerdew ve Miller, 2014, s.90). Akademik içerikle konuşulan dilin işleme tabi tutulması, yalnızca konuşulmanın anlaşılmasından öte, üst düzey dil becerilerinin harekete geçirilmesi olarak değerlendirilebilir. Akademik içerikli bir dinleme yapılırken dinleyenin içeriğe ilişkin hazırbulunuşluğunu harekete geçirebilmesi, özel terimlerin anlamalarını ve kullanımlarını doğru ve eksiksiz bilmesi veya çıkarımda bulunabilmesi, yeni bilgi ile eski bilgileri sentezleyebilmesi ya da yeni bilgiyi analiz edebilmesi, anlatıcının düşünce organizasyon stratejisini çözümleyebilmesi gibi birçok bilişsel sürecin üstesinden gelebilmesi gereklidir. Böylelikle dinleyen dili işleme tabi tutmuş olur. Bu da bilginin doğru aktarımı ve doğru edinimini beraberinde getirir ki akademik dinleme bilginin aktarımı ve edinimi ile ilgilenir.

Flowerdew (1994)'e göre; dinlerken ön bilgiyi kullanmak, gerekli ve gereksiz bilgiyi ayırt etmek, birden çok konuşmacının anlatı içeriğini takip etmek, ima edilen veya dolaylı anlatıları anlamlandırmak, uzun konuşmaları takip etmek, not almak, konuşmanın devamındaki bilgiyi ya da fikri tahmin etmek gibi akademik dinleme becerisinin kendisine özgü bazı özellikleri vardır.

Akademik dinleme alanındaki yetkinlik yükseköğretimde okuyan uluslararası öğrenciler için oldukça önem taşımaktadır. Christison ve Krahnke (1986) akademik ortamda en çok kullanılan becerinin dinleme becerisi olduğunu belirtir. Dinleme becerisinin birtakım kazanımlar üzerine kurulduğu düşünüldüğünde bunların doğru bir biçimde öğretilmesi, dinleme becerisinin niteliğine olumlu katkı sağlayacaktır. Bunun dışında akademik dinlemenin niteliği birçok değişkenle doğrudan ilgilidir (Aryadoust, Goh ve Lee, 2012, s.223) ve bu unsurlar dinleme becerisini becerisinin gelişiminde belirleyicidir.

Şekil 1. Akademik Dinleme Başarısına Katkısı Bakımından Akademik Dinleme Becerileri ve Harici Etkenler İlişkisi (Aryadoust, Goh ve Lee, 2012, s.223).

Bu çalışma, Aryadoust, Goh ve Lee (2012) tarafından geliştirilen “Akademik Dinleme Öz Derecelendirme Ölçeği (ADÖDÖ)’ni Türkçeye uyarlamayı amaçlamaktadır. Böylelikle, Türkiye’de öğrenim görmekte olan uluslararası öğrencilerin akademik dinleme becerilerinin öz değerlendirmelerini yapabilmeleri; öğrencilerin öz değerlendirmeleri doğrultusunda eksik

görülen alt beceriler doğrultusunda öğrenim programının oluşturulabilmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de devlet üniversitelerinde öğrenim görmekte olan 247 uluslararası öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıları 53 farklı ülkeden gelmişlerdir. En çok katılımcının görüldüğü 7 ülke olan Afganistan, Suriye, Yemen, Türkmenistan, Bangladeş, Irak ve Kırgızistan’dan gelen öğrenciler katılımcıların yarısından fazlasını (%51,6) oluşturmaktadır. Katılımcıların %55,1’i Sosyal Bilimler alanında (n: 136), %32’si Fen Bilimleri alanında (n: 79) ve % 13’ü Sağlık Bilimleri alanında (n: 32) öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Aracı

Akademik Dinleme Öz Derecelendirme Ölçeği (ADÖDÖ)

Aryadoust, Goh ve Lee (2012) tarafından geliştirilen “Akademik Dinleme Öz Derecelendirme Ölçeği (ADÖDÖ)” (orijinal adıyla The Academic Listening Self-rating Questionnaire), altı boyutlu ve çoklu bölünebilir (multidivisible) içeriklere sahip akademik dinleme modelinin işlevleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Buna göre ölçek dilbilimsel unsurlar ve ölçü (duö) , bilişsel işlem becerileri (bib), hafıza ve odaklanma(ho), not alma (na), girdileri diğer materyallere ilişkilendirme (gdmi) ve ders yapısı (dy) olmak üzere altı faktörden ve toplamda 47 maddeden oluşturulmuştur. Ölçek 4’lü likert tipi (*Çok kötü, Biraz kötü, İyi, Çok iyi*) olarak hazırlanmıştır. Oluşturulan ölçek, Malezya ve Avustralya’da ikinci dil olarak İngilizce öğrenen uluslararası üniversite öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Her iki ülkeden alınan veriler doğrultusunda madde güvenilirlik katsayıları belirlenmiştir. Buna göre Malezya’daki verilere göre dilbilimsel unsurlar ve ölçü (duö) değeri .94 , bilişsel işlem becerileri (bib) değeri .88, hafıza ve odaklanma(ho) değeri .51, not alma (na) değeri .52, girdileri diğer materyallere ilişkilendirme (gdmi) değeri .86 ve ders yapısı (dy) değeri .82 olarak bulunmuştur. Avustralya’daki verilere göre dilbilimsel unsurlar ve ölçü (duö) değeri .83, bilişsel işlem becerileri (bib) değeri .83, hafıza ve odaklanma(ho) değeri .71, not alma (na) değeri .61, girdileri diğer materyallere ilişkilendirme (gdmi) değeri .54 ve ders yapısı (dy) değeri .74 olarak bulunmuştur. Verilere ait yapısal eşitlik modeli ve değerlendirme cetveli modeli, ölçek için gerekli olan kapsam geçerliliği, madde geçerliliği ve yapı geçerliliğini sağlamıştır. Araştırmacılar ölçeğin eğitim ve değerlendirme amacıyla yardımcı olacağını açıklamışlardır.

Ölçek Uyarlama Süreci

Hambleton ve Patsula (1998), Uluslararası Test Komisyonu (The International Test Commission - ITC)’ndan ve bir çok çalışmadan yaptığı derlemeyle test / ölçek uyarlamanın adımlarını ortaya koymuşlardır. Bu çalışmada yer alan uyarlama süreci Hambleton ve Patsula (1998)’nin ortaya koydukları aşamalar dahilinde aşağıdaki adımlar takip edilerek yapılmıştır:

1. Uyarlamanın kullanışlı olup olmayacağına karar verilmesi.

Türkiye’de akademik dinlemeye yönelik bir öz değerlendirme ölçeğinin olmadığı saptanmıştır. Bu konuda mevcutta var olan bir ölçeği uyarlamanın daha kullanışlı olacağına karar verilmiştir.

2. Uyarlama için ölçek geliştiricilerden gerekli izinlerin alınması.

ADÖDÖ'nün uygulanması için araştırmacılardan biri olan Singapur Milli Eğitim Enstitüsü (National Institute of Education, Singapore)'nde görev yapan Dr. Vahid Aryadoust'tan mail yoluyla ölçek talep edilmiştir ve kullanılmak üzere gerekli izin alınmıştır.

3. Çalışılacak kültürdeki ve dil gruplarındaki ölçülen özelliğe ait yapının varlığının ve eşitliğinin sağlanması.

ADÖDÖ maddelerinin akademik dinleme öz değerlendirmeye uygun olup olmadığı konusunda Türkçe eğitimi alanında üç uzmana danışılmış ve uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

4. Alanında uzman çevirmenlerin seçilmesi, ölçeğin çevrilmesi ve uyarlamaya geçilmesi.

ADÖDÖ'nün orijinal dilinden Türkçeye çevirmesi için en az 10 yıl deneyime sahip iki İngilizce öğretmeni ve bir yabancı dil (İngilizce) alanında uzman akademisyen seçilmiştir ve Türkçeye çevrilmiştir.

5. Uyarlanan ölçeğin gözden geçirilmesi ve gerekli değişikliklerin yapılması.

Türkçeye çevrilen metinler üç Türkçe alanı uzmanının görüşüne sunulmuş ve çeviriden kaynaklanan anlatım bozuklukları ya da terim hataları konusunda düzeltme istenmiştir. Gerekli düzenlemeler yapılan Türkçe metin önceki aşamadan farklı olmak üzere, alanında uzman iki yabancı dil (İngilizce) akademisyeniyle paylaşılmış ve tekrar İngilizce çevrilmesi istenmiştir. Geri çeviri yöntemi ile çevrilmiş maddeler araştırmacı ve bir İngilizce öğretmeni tarafından orijinal haliyle karşılaştırılmış, farklı ifadeler ve terimler gözden geçirilerek ortak bir metin üzerinde uzlaşmış ve tekrar düzenlenmiştir.

6. Uyarlanan ölçeğin pilot uygulamasının yapılması ve dil geçerliliğinin saptanması.

Orijinal ölçek ve uyarlanan ölçek, dil geçerliliğinin saptanabilmesi ve pilot uygulamanın yapılabilmesi amacıyla bir hafta aralıkla Pamukkale Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 19 İngilizce öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerine uygulanmış; her iki anket sonuçları karşılaştırılmıştır.

Tablo 1. Akademik Dinleme Öz Değerlendirme Ölçeğinin (ADÖDÖ) Alt Boyutlarının Türkçe ve İngilizce Formları Uygulamaları Arasındaki İlişki

	N	r	p
Dilbilimsel Unsurlar ve Ölçü (DUÖ)	19	.844	.000
Bilişsel İşlem Becerileri (BİB)	19	.853	.000
Hafıza ve Odaklanma(HO)	19	.958	.000
Not Alma (NA)	19	.838	.000
Girdileri Diğer Materyallere İlişkilendirme (GDMİ)	19	.813	.000
Ders Yapısı (DY)	19	.868	.000
Toplam	19	.897	.000

p<.001

Tablo 1’de görüldüğü gibi Akademik Dinleme Öz Değerlendirme Ölçeğinin (ADÖDÖ) Türkçe ve İngilizce uygulamaları arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları bulunmuştur. Buna göre: “Dilbilimsel Unsurlar ve Ölçü (DUÖ)” alt boyutu $r = .844$, “Bilişsel İşlem Becerileri (BİB)” alt boyutu $r = .853$, “Hafıza ve Odaklanma(HO)” alt boyutu $r = .958$, “Not Alma (NA)” alt boyutu $r = .838$, “Girdileri Diğer Materyallere İlişkilendirme (GDMİ)” alt boyutu $r = .813$ ve “Ders Yapısı (DY)” alt boyutu $r = .868$ olarak bulunmuştur. Korelasyon katsayıları 0.71 - 0.99 aralığında olduğu için yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Tüm alt boyutlar için $p < .001$ düzeyinde olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda ölçeğin özgün hali ile uyarlanmış hali arasında dil geçerliliğinin sağlandığı görülmektedir.

8. Uyarlanan ölçeğin daha büyük bir grupta uygulanması.

Uyarlanan ölçek daha büyük bir grupta, Türkiye’de 33 farklı üniversitede okumakta olan 247 yabancı uyruklu öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

Verilerin analizi

Çeşitli üniversitelerde okuyan uluslararası öğrenciler ile gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen verilerin analizinde açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi SPSS.16 istatistik programı ile analiz edilirken, doğrulayıcı faktör analizi için Lisrel 8.71 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, uyarlanan ölçek maddelerinin faktör analizine uygunluğuna, açımlayıcı faktör analizine ve doğrulayıcı faktör analizine yer verilmiştir.

1. Maddelerin Faktör Analizine Uygunluğu

Uyarlanan ölçek toplam 247 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Oluşturulan veri setleri, kayıp veri ve uç nokta bakımından incelenmiştir. Veri setinde kayıp verilere rastlanmamıştır. Veri setinde yer alan verilerin z puanları hesaplanmış ve 26 katılımcının puanın $[-3.29, + 3.29]$ aralığında olduğu tespit edilmiştir ve bu uç noktalara ilişkin veriler veri setinden çıkarılmıştır. Veri setinde yer alan değişkenlere ilişkin basılık ve çarpıklık değerleri hesaplanmış, tüm verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Uç noktaların temizlenmesi sonrasında veri setinde yer alan 221 katılımcının ölçeğe verdiği cevaplar doğrultusunda faktör analizleri yapılmıştır.

Faktör analizleri yapılmadan önce ilk olarak maddelerin toplam korelasyon değerlerine bakılmıştır. Toplam korelasyon değerleri 0,30’dan düşük olduğu için ölçekten DUO8 (0,134), DY1 (0,025), DY4 (0,213) ve DY10 (0,218) maddeleri çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizi yapılabilmesi için faktörler arasındaki ilişkinin ,70’in altında olması beklenir. NA3 ve NA4 arasındaki ilişki (,678) ile NA2 ve NA3 arasındaki ilişki (,654) korelasyon matrisine göre yüksek bulunmuştur. Bu maddeler not alma boyutuna ilişkin olduğu ve ,70 değerinin üzerinde olmadığı için faktör analizine kabul edilmiştir. Diğer maddelerin korelasyonları istenilen düzeydedir.

Ölçek uyarlama sürecinde örneklem büyüklüğünün yeterliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA)’ne ilişkin Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy

(KMO) testi uygulanmıştır. Örneklemin normal dağılımını tespit etmek amacıyla Bartlett's analiz teknikleri uygulanmıştır. Ölçeğin KMO analizi sonuçlarına bakıldığında, KMO değerinin 0,919 olduğu görülmektedir ve KMO değerinin faktör analizi için mükemmel derecede olduğu söylenebilir (Tavşancıl, 2014, s.50). Bartlett's testi Chi-Square değeri 4990.865 ve serbestlik derecesi 903'tür ve anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p=0.00$, $p<0.05$). Bu sonuca göre örneklemin hem normal bir dağılıma sahip olduğu hem de yeterli büyüklükte olduğu belirlenmiştir.

2. Açıklayıcı Faktör Analizi

ADÖDÖ ölçeğine ait maddelerin faktörlere dağılımı Varimax dik döndürme yöntemiyle incelenmiştir. Maddelerin faktör yük değerlerinin alt sınırı 0.3 olarak kabul edilmektedir. (Yaşlıoğlu, 2017, s.78). Ölçekte bulunan maddelerin faktör yük değerlerinin faktörlere dağılımına bakıldığında B1, B2, B3 ve DUO9 maddelerinin binişiklik gösterdiği tespit edilmiş ve ölçme aracında çıkarılmıştır. Bu maddelerin çıkarılması sonrasında madde sayısı 37'ye düşmüştür. Tekrar yapılan analizde 14 maddenin farklı maddelerde de yük verdiği görülmüştür. Bu maddelerin faktör yük değerleri arasındaki farkın ise 0.10'dan fazla olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizinde yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az 0.10 olması önerilmektedir (Büyüköztürk, 2017). Faktör yük değerleri arasındaki farkın 0.10'dan büyük olması sebebiyle bu maddeler ölçekten çıkarılmamıştır. Buna göre elde edilen faktör yük değerlerine ilişkin net tablo (14 maddenin farklı maddelere verdiği yük değerleri çıkarılarak) Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Akademik Dinleme Öz Değerlendirme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktör Yük Değerleri					
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör4	Faktör5	Faktör 6
DY14	,738					
DY7	,710					
DY2	,676					
DY13	,669					
DY3	,624					
DY9	,613					
DY6	,581					
DY5	,531					
DY8	,519					
DY11	,503					
DY15	,436					
DUO7		,682				
DUO1		,657				

DUO6	,636		
DUO2	,603		
DUO5	,601		
DUO4	,599		
DUO10	,564		
DUO3	,563		
BIB10		,657	
BIB4		,623	
BIB8		,608	
BIB9		,601	
BIB7		,588	
BIB11		,533	
BIB5		,478	
BIB6		,472	
NA2		,783	
NA4		,746	
NA3		,732	
NA1		,709	
HO2		,805	
HO3		,800	
HO1		,612	
GDMI2			,821
GDMI1			,594
GDMI3			,529

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Birinci boyuttaki maddelerin toplam madde korelasyonlarının $r = .436$ ile $r = .738$; ikinci boyuttaki maddelerin toplam madde korelasyonlarının $r = .563$ ile $r = .682$; üçüncü boyuttaki maddelerin toplam madde korelasyonlarının $r = .472$ ile $r = .657$; dördüncü boyuttaki maddelerin toplam madde korelasyonlarının $r = .709$ ile $r = .783$; beşinci boyuttaki maddelerin toplam madde korelasyonlarının $r = .612$ ile $r = .805$ ve altıncı boyuttaki maddelerin toplam madde

korelasyonlarının $r = .529$ ile $r = .821$ arasında değiştiği saptanmıştır. Bu değerlerin 0.30'un üzerinde olması kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2017; Tavşancıl, 2002).

Toplanan verilerin normal dağılıma uygunluğu basıklık (Kurtosis) ve çarpıklık (Skewness) testi ile test edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık kat sayılarının ± 2 arasındaki değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu ifade edilmektedir (Kunnan, 1998). Ölçek maddelerinin basıklık (Kurtosis) değerlerinin $-1,464$ ile $,73$ arasında, çarpıklık (Skewness) değerlerinin ise $-,782$ ile $,131$ arasında değiştiği görülmüştür. Buna göre verilerin normal bir dağılım gösterdiği söylenebilir.

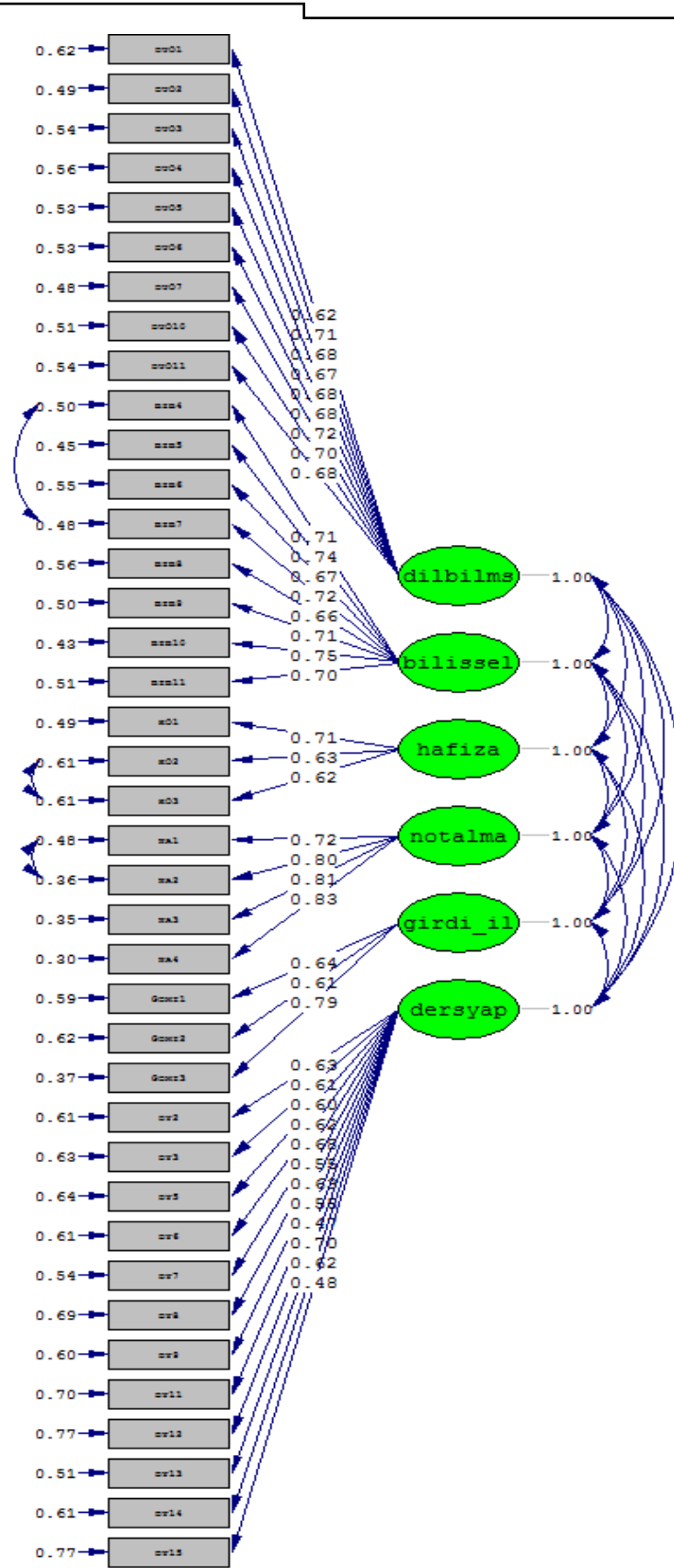
3. Doğrulatoryı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için LISREL 8.71 programı ile doğrulatoryı faktör analizi yapılmıştır. Orijinal ölçekte yapılan faktör analizi sonucunda altı boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada daha önceden faktörleri bilinen bir yapı test edildiğinden, faktör analizinde en yüksek olasılık kestirim (maximumlikelihood) tekniği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Doğrulatoryı Faktör Analizine İlişkin Uyum İndekslerinin Değerlendirilmesi

İndeks	Değer	Mükemmel Uyum	İyi Uyum	Durum
χ^2 /sd	1.45	$\chi^2 /sd \leq 2$	$\chi^2 /sd \leq 3$	Mükemmel uyum
RMSEA	.042	$RMSEA \leq .05$	$RMSEA \leq .08$	Mükemmel uyum
RMR	.079	$RMR \leq .05$	$RMR \leq 0.08$	Mükemmel uyum
SRMR	.055	$SRMR \leq .05$	$SRMR \leq 0.08$	İyi uyum
NFI	.94	$NFI \geq .95$	$NFI \geq .90$	İyi uyum
NNFI	.98	$NNFI \geq .95$	$NNFI \geq .90$	Mükemmel uyum
CFI	.98	$CFI \geq .95$	$CFI \geq .90$	Mükemmel uyum
GFI	.82	$GFI \geq .95$	$GFI \geq .90$	Zayıf uyum

DFA sonunda aşağıdaki şemada gösterilen yol (PATH) haritası elde edilmiştir. Şekil 1'de LISREL analiz işlemi sonucunda elde edilen T değerine ilişkin sayısal verilere ilişkin yol haritası verilmiştir.

Şekil 1. Altı Faktörlü Modele İlişkin DFA Sonuçları (n= 221)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Akademik Dinleme Öz Değerlendirme Ölçeğinin (ADÖDÖ) Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Uyarlama çalışması yapılırken Hambleton ve Patsula (1998)'nin, derlediği ölçek uyarlama adımları takip edilmiştir. Öncelikle ölçeğin uyarlanmasının ilgili alana katkı sağlayacağı kanaati oluşmuş ve ilgili araştırmacıdan uyarlama için izin istenmiştir. Türkçe eğitimi alanında üç uzmana danışılmış ve akademik dinleme bakımından ölçeğin öz değerlendirmeye uygun olduğu görüşü alınmıştır. Sonrasında iki İngilizce öğretmeni ve bir akademisyen tarafından ölçek Türkçeye çevrilmiştir. Yapılan çeviri üç Türkçe alanı uzmanının görüşüne sunulmuş ve çeviriden kaynaklanan anlatım bozuklukları ya da terim hataları düzeltilmiştir. İki yabancı dil (İngilizce) akademisyeni tarafından ölçek maddeleri tekrar İngilizce çevrilmiştir. Geri çeviri yöntemi ile çevrilmiş maddeler araştırmacı ve bir İngilizce öğretmeni tarafından orijinal haliyle karşılaştırılmış, farklı ifadeler ve terimler gözden geçirilerek ortak bir metin üzerinde uzlaşmıştır. Orijinal ölçek ve uyarlanan ölçek, dil geçerliliğini saptamak ve pilot uygulama yapmak için bir hafta aralıkla 19 İngilizce öğretmenliği 4. sınıf öğrencilerine uygulanmış; her iki anket sonuçları karşılaştırılmıştır. Buna göre iki ölçek arasındaki korelasyon katsayılarının ($r = .897$) yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Tüm alt boyutlar için $p < .001$ düzeyinde olduğu saptanmıştır. Uyarlanan ölçek daha büyük bir grupta, Türkiye'de 33 farklı üniversitede okumakta olan 247 yabancı uyruklu öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Veri setinde yer alan verilerin z puanları hesaplanmış ve 26 katılımcının puanın $[-3.29, + 3.29]$ aralığında olduğu tespit edilmiştir ve veri setinden çıkarılmıştır. Maddelerin toplam korelasyon değerlerine bakılmıştır. Toplam korelasyon değerleri 0,30'dan düşük olduğu saptanan 3 madde çıkarılmıştır. Faktörler arasındaki ilişkinin korelasyon matrisine göre yüksek bulunduğu iki madde de ölçekten çıkarılarak faktör analizleri yapılmıştır. Ölçeğin KMO değerinin 0.919, Bartlett's testi ki-kare ($X^2(221) = 4990.865$; $p < .01$) değerinin anlamlı olduğu saptanmıştır. ADÖDÖ ölçeğine ait maddelerin faktörlere dağılımı Varimax dik döndürme yöntemiyle incelenmiş ve 4 maddenin binişiklik gösterdiği tespit edilmiş, ölçme aracında çıkarılmıştır. Sonrasında ölçekte yer alan faktör sayısını belirleyebilmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. 37 maddeden oluşan ölçeğin alt boyutlarındaki toplam madde korelasyonlarının 0.30'un üzerinde olduğu görülmüştür. Bu faktörlerin varyansa yaptıkları toplam katkının %55,695 olduğu tespit edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonrasında yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analiziyle test edilmiştir. Yapılan DFA sonucunda ki-kare (χ^2) değerinin sd değerine oranı (1.45) mükemmel uyum göstermiştir. GFI'nin 0.82, standardize edilmiş RMR uyum indeksinin 0.042, NNFI'nın 0.98, CFI'nın 0.98 olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen değerler doğrultusunda doğrulayıcı faktör analizi ile ortaya çıkan üç boyutlu ölçeğin iyi nitelikte olduğu söylenebilir. Bu veriler ışığında altı faktör ve 37 maddeden oluşan uyarlanmış ölçeğin bir model olarak doğrulandığı söylenebilir. Türkçeye uyarlanan bu ölçeğin akademik dinleme bakımından öz değerlendirme için kullanılabilen niteliğe sahip olduğu ifade edilebilir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanmış hali Ek 1'de yer almaktadır.

KAYNAKLAR

- Aryadoust, V., Goh, C. C., & Lee, O. (2012). Developing and validating an academic listening questionnaire. *Psychological Test and Assessment Modeling*, 54(3), 227.
- Aytan, T., (2011). Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerine Etkileri. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4). 11309- 9302.
- Buck, G. (2001). *Assessing listening*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Atıf İndeksi, 1-360.
- Christison, M. A., & Krahnke, K. J. (1986). Student perceptions of academic language study. *TESOL Quarterly*, 20(1), 61-81.
- Çifçi, M. (2001). Dinleme Eğitimi ve Dinlemeyi Etkileyen Faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 165-177.
- Doğan, Y. (2013). Dinleme eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.) *Türkçe öğretimi el kitabı içinde*. (s. 151-178). Ankara: Pegem Yayınları.
- Epaçan, C. (2013). Temel bir dil becerisi olarak dinleme ve dinleme eğitimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013(11), 331-352.
- Field, J. (2013). Cognitive validity. Examining listening: Research and practice in assessing second language, 77-151.
- Flowerdew, J. (1994). Research of relevance to second language lecture comprehension: An overview. *Academic listening: Research perspectives*, 7-29.
- Flowerdew, J., & Miller, L. (2014). Dimensions of academic listening. *Teaching English as a second or foreign language*. Boston: Cengage Learning.
- Flowerdew, J., & Miller, L. (2014). Dimensions of academic listening. *Teaching English as a second or foreign language*. Boston: Cengage Learning.
- Hambleton, R. K., & Patsula, L. (1998). Adapting tests for use in multiple languages and cultures. *Social indicators research*, 45(1), 153-171.
- Kardaş, M.N. ve Harre, T. (2015). 6-8 Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dinleme/İzleme Becerilerinin Geliştirmeye Yönelik Etkinlik Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(13), 266.
- Kline, J. A. (1996). *Listening effectively*. Air Univ Press Maxwell Afb Al.
- Melanlıoğlu, D. (2012). Türkçe Öğretiminde Ayrıştırıcı Dinlemeyi Geliştirmeye Yönelik Bir Etkinlik Önerisi. *Milli Eğitim*, 41(196), 56-68.
- Nunan D. (1997). *Listening in Language Learning*. The Language Teacher. The Japan Association of Language Learning. Vol. 21 No.9, pp 47-51.
- Özbay, M. (2010). *Anlama Teknikleri: II Dinleme Eğitimi* (2. baskı). Ankara: Öncü
- Rost, M. (2000). *Listening*. Celce-Murcia, M. (ed). *Discourse and context in language teaching: A guide for language teachers*. Ernst Klett Sprachen.
- Sevim, O., & İşcan, A. (2012). Türkçenin eğitimi ve öğretimi alanında yapılan yüksek lisans tezlerinde geçen anahtar kelimelere dönük bir içerik analizi. *Turkish Studies*, 7(1), 1863-1873.
- Tabak, G. (2013). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stilllerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi/The Evaluation of Turkish Teacher Candidates' Listening Styles In Terms Of Some Variables. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(22), 171-181.

Tavşancıl, E. (2014). Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara. Nobel Yayıncılık.

Vandergrift, L. (2002). Listening: theory and practice in modern foreign language competence. <http://www.llas.ac.uk/resources/gpg/67> (erişim tarihi 20/09/2019).

Yaşlıoğlu, M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması . İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46, 74-85 .

Yıldız, C., Okur, A., Arı, G. ve Yılmaz, Y. (2010). Kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.

AKADEMİK DİNLEME ÖZ DERECELENDİRME SORULARI

		Çok kötü	Biraz kötü	İyi	Çok iyi
A. Dil Bilimsel Unsurlar ve Ölçü (DUÖ)					
1	Sayıları, basit isimleri ve kısa ifadeleri kolaylıkla anlayabilirim.				
2	Öğretmen tarafından verilen tanıdık kişiler, yerler ve nesnelere hakkındaki basit açıklamaları anlayabilirim.				
3	Olaylar ve biyografik bilgilere yönelik kısa sözlü ifadeleri anlayabilirim.				
4	Kısa ve basit teknik açıklamaları anlayabilirim.				
5	Derslerin ana fikrini ve olgusunu anlayabilirim.				
6	Derste / seminerde / kursta önemli isimleri, tarihleri ve sayıları anlayabilirim.				
7	Bildiğim yerler, insanlar ve olaylar hakkındaki kısa açıklamalarda yer alan detayları anlayabilirim.				
8	Sınıf arkadaşlarım Türkçe konuşurken onların dil bilgisi ve kelime hatalarını fark edebilirim.				
9	Dersi / semineri / kursu dinlerken anahtar kelimeleri anlayabilirim.				
B. Bilişsel İşlem Becerileri (BİB)					
10	Radyo ve televizyon haber programlarını büyük bir sıkıntı yaşamadan anlayabilirim.				
11	Derste / seminerde / kursta doğrudan verilmeyen anlamları anlayabilirim.				
12	Sözlüğe bakmadan profesyonel / mesleki ihtiyaçlarla ilgili dili anlayabilirim.				
13	Çoğu deyimlerin, kültürel referansların, kelime oyunlarının ve gülmece unsurlarının (ironinin) amaçlarını ve anlamlarını anlayabilirim.				
14	Komik hikayelerin ve şakaların dilini gerçeklerle ayırt edebilirim.				
15	Anadili benimkiyle aynı olmayan diğer öğrenciler tarafından anlatılan tanıdık kişiler, yerler ve nesnelere ilişkin basit ifadeleri anlayabilirim.				
16	Mekansal ilişkileri ve yönergeleri içeren dili anlayabilirim.				
17	Anadili benimkiyle aynı olan diğer öğrenciler tarafından anlatılan tanıdık kişiler, yerler ve nesnelere ilişkin basit ifadeleri anlayabilirim.				

18	Genellikle işlenen dersin içeriğinin çoğunu bir sonraki gün hatırlarım.				
19	Düşüncelerim dikkatimi dağıtmadan derse konsantre olabilirim.				
20	Etrafımdaki insanlar, eşyalar ve sesler dikkatimi dağıtmadan sınıfta derse / seminere / kursa odaklanabilirim.				

D. Not Alma (NA)

21	Derse / seminere / kursa ilişkin önemli detayları kolaylıkla not alabilirim.				
22	Dersin içeriğini başka bir şekilde yeniden ifade edebilirim ve daha sonra not alabilirim.				
23	Dersteki / seminerdeki / kurstaki bilgileri özetleyebilirim.				
24	Not almak için dersin / seminerin / kursun içeriğini başka bir biçimde yeniden ifade edebilirim.				

E. Girdileri Diğer Materyallere İlişkilendirme (GDMİ)

25	Dersi / semineri / kursu daha iyi anlamak için slaytlardan kolaylıkla ipucu alabilirim.				
26	Bir nesnenin tanımını bir haritayla ilişkilendirebilirim.				
27	Dersteki bilgilerle kitabım ya da çalışma kağıtlarım arasında bağlantı kurabilirim.				

F. Ders Yapısı (DY)

28	Derste fikirler arasındaki ilişkiyi anlayabilirim.				
29	Dersin / seminerin / kursun ana konularıyla detaylarını birbirinden ayırt edebilirim.				
30	Derste / seminerde / kursta gerçekleri, ana konuları detaylardan ayırt etmeyi düşünmeksizin anlayabilirim.				
31	Derste / seminerde / kursta hipotezi, kanıyı ya da tartışmayı takip edebilirim.				
32	Derste farklı fikirlerin birbiriyle ne kadar ilişkili olduklarını anlayabilirim.				
33	Destekleyici örneklerle ana konuları birbirinden kolaylıkla ayırt edebilirim.				
34	Dersin ana konusunun ne olduğunu saptayabilirim.				
35	Eğer ders / seminer / kurs hakkında yanlış anladığım bir nokta varsa hemen düzeltebilirim.				
36	Dersin / seminerin / kursun amacını ve kapsamını saptayabilirim.				
37	Dersin / seminerin / kursun temel konusuyla alakalı ya da alakasız bilgileri ayırt edebilirim.				
38	Öğretmenin / eğitmenin yeni bir konuya başladığını fark edebilirim.				
39	Derste / seminerde / kursta akademik konulardaki konuşmalarda geçen ana düşünceyi ve önemli unsurları anlayabilirim.				